

ALLOCHTONE EN AUTOCHTONE TEWERKSTELLING IN DE VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW

Vlaamse overheid | Departement Landbouw en Visserij

1. Blik op de tewerkstelling in de landbouw

2. Reguliere tewerkstelling

3. Seizoenarbeid

4. Inbreuken bij tewerkstelling van buitenlandse werknemers

5. De arbeidsmarktpositie van allochtone werknemers

1. BLIK OP DE TEWERKSTELLING IN DE LANDBOUW

De Vlaamse land- en tuinbouwsector stelt heel wat allochtone werknemers tewerk, zowel op reguliere basis als seizoensgebonden. Met allochtonen worden werknemers met een vreemde nationaliteit bedoeld. Over de zogenaamde nieuwe Belgen, die van vreemde origine zijn, maar de Belgische nationaliteit hebben, zijn geen statistieken bekend. De recentste cijfers hebben betrekking op 2010.

32% van de regulier tewerkgestelden in de land- en tuinbouwsector heeft een vreemde nationaliteit. 13% komt uit de nieuwe EU-lidstaten, voornamelijk Polen (6%) en Roemenië (5%) en in mindere mate Bulgarije (2%). 8% komt uit de oude EU-lidstaten en 5% uit Afrika. Het percentage allochtone werknemers in de reguliere tewerkstelling ligt in de tuinbouw (34%) een pak hoger dan in de landbouw (14%). Vooral de sierteelt en de intensieve groenteteelt doen een beroep op regulier tewerkgestelde allochtonen

73% van de seizoenarbeiders in de land- en tuinbouw heeft een buitenlandse nationaliteit. Ze komen vooral uit de nieuwe EU-lidstaten (14%) en Afrika (6%). Bij 45% van de vreemde nationaliteiten is de nationaliteit niet bekend. Seizoenarbeid is veeleer zeldzaam in de landbouw, maar heel frequent in de tuinbouw. Allochtone seizoenarbeid is vooral te vinden in de fruitteelt.

De primaire sector is ten opzichte van de industrie en de dienstensector een belangrijke werkgever voor Oost-Europeanen (10%), Marokkanen (9%) en Turken (7%). Vooral Turkse vrouwen (14%) werken in de land- en tuinbouw. Bij de Oost-Europeanen (13%) en Marokkanen (12%) zijn het vooral mannen die kiezen voor de land- en tuinbouw.

In 2010 waren er 51 vaststellingen van illegale tewerkstelling in de Vlaamse land- en tuinbouw, vooral bij Roemenen (53%).

Meer info vindt u op www.vlaanderen.be/landbouw/studies

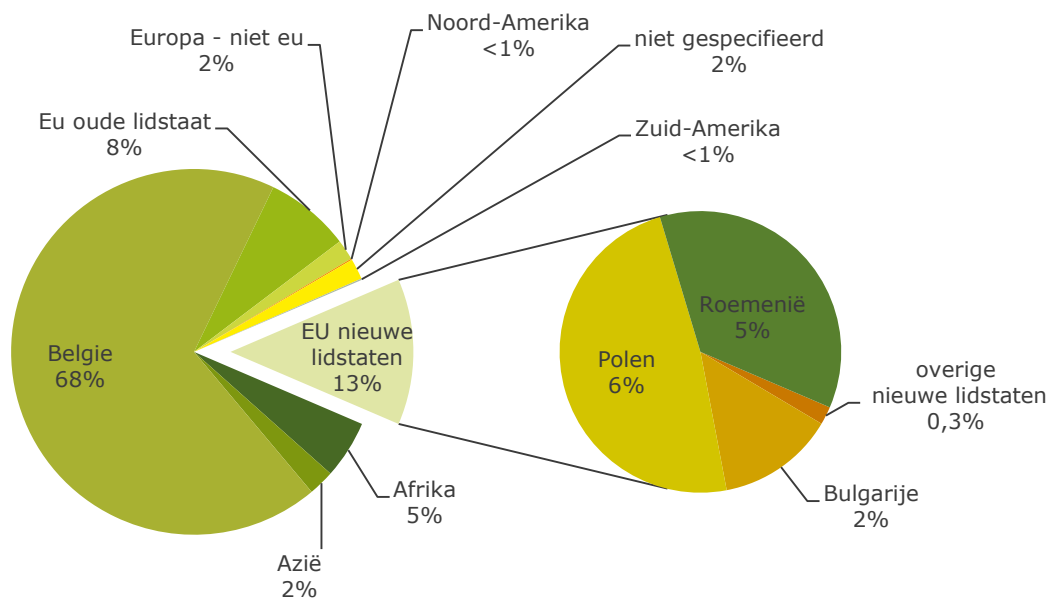
Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt: Vincent Samborski (2012) *Allochtone en autochtone tewerkstelling in de land- en tuinbouw*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel. Depotnummer: D/2012/3241/187.

2. REGULIERE TEWERKSTELLING

Sinds 1 januari 2003 is elke werkgever verplicht een Dimona-aangifte op te sturen wanneer een nieuwe werkracht in dienst treedt. De onderstaande gegevens zijn afkomstig van de Sociale Waarborgfondsen voor Land- en Tuinbouw die de Dimona-aangiftes ontvangt van werkgevers die reguliere werknemers en seizoenarbeiders tewerkstellen. Om van regulier te kunnen spreken, moet er een arbeidscontract bestaan tussen werkgever en werknemer. De belangrijkste taken van de sociale waarborgfondsen zijn de uitbetaling van de eindejaarspremie, de tewerkstellingspremies voor werkgevers die bepaalde "risicogroepen" (bv. allochtonen) in dienst nemen en de subsidiëring van vorming en opleiding. Voor arbeid in loonverband gebeurt de aangifte per kwartaal.

In 2010 maken de Belgen met 68% de grootste groep uit bij de vaste tewerkstelling. Van de allochtone tewerkstelling is de grootste groep afkomstig uit de nieuwe lidstaten (13%) met vooral heel wat Polen (6%) en Roemenen (5%). Ter vergelijking: De groep "EU nieuwe lidstaten" bedroeg in 2006 amper 1% van de tewerkstelling. Daarna volgen de oude lidstaten (8%), Afrikanen (5%), Aziaten (2%) en mensen uit de Europese landen die niet in de EU zitten (2%). Alle andere nationaliteiten hebben samen een aandeel van minder dan 1%.

Figuur 1: aandeel van de regulier tewerkgestelden in de land- en tuinbouw, naar herkomst, 2010

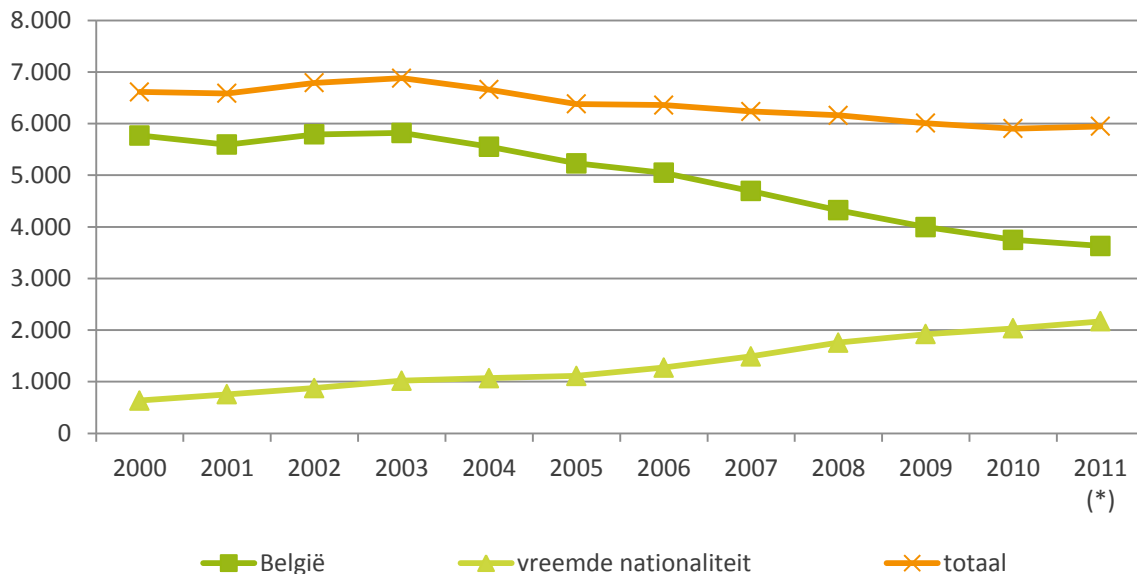

Bron: Sociale Fondsen voor de land- en tuinbouw

2.1 Tuinbouw

In totaal waren er in 2010 in de tuinbouw 5.903 regulier tewerkgestelden, waarvan 34% allochtonen. Sinds 2003 kent het aandeel arbeidskrachten met Belgische nationaliteit een dalend verloop en het aandeel allochtone arbeidskrachten een stijgend verloop.

Figuur 2: evolutie van regulier tewerkgestelden in de tuinbouwsector, Vlaanderen, 2000-2011 (gemiddelde over de kwartalen)

Bron: Sociale Fondsen voor de land- en tuinbouw
(*) twee eerste kwartalen.

Leeftijdsprofiel

Volgende cijfers zijn gemiddelden over de vier kwartalen van 2010. Er zijn in totaal 3.710 Belgen en 2.194 allochtonen regulier tewerkgesteld in de tuinbouw. Bij de allochtonen zijn het vooral jonge werknemers: 56% van hen is tussen 20 en 34 jaar oud. Bij de Belgische werknemers is 56% tussen 35 en 54 jaar oud. Er is bij de Belgen ook een opvallend grotere groep 55-plussers tewerkgesteld (12%). Bij de allochtonen is dat 2%. De aandelen binnen elke leeftijdscategorie blijven over de jaren heen stabiel bij de werknemers van vreemde nationaliteit.

Activiteiten

De reguliere tewerkstelling in de tuinbouw vertoont een beeld dat verschilt van de seizoenarbeid. Terwijl de tuinbouwsector vooral in de fruitteelt een beroep doet op seizoenarbeiders, gebeurt de reguliere tewerkstelling in de sierteelt en de intensieve groenteteelt. 67% van de regulier tewerkgestelden zijn in deze twee sectoren actief. Vooral in de groenteteelt zijn heel wat allochtonen actief met 23% van de totale reguliere tewerkstelling in de tuinbouw. De sierteeltsector stelt vooral Belgen tewerk: ze vertegenwoordigen 20% van de totale reguliere tewerkstelling in de tuinbouw.

Tabel 1: opdeling van het aantal regulier tewerkgestelden per Nace-activiteit, tuinbouw, Vlaanderen, 2010

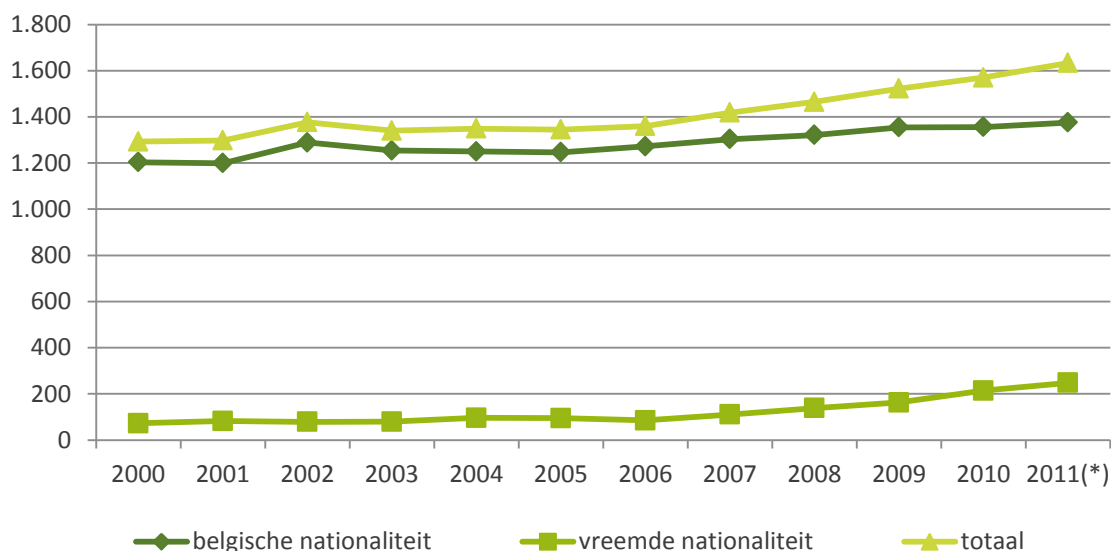
	Belgische nationaliteit	vreemde nationaliteit
boomkwekerijen, m.u.v. bosboomkwekerijen	696	156
gemengd bedrijf	1	1
teelt van andere boomvruchten, kleinfruit en noten	7	11
teelt van andere eenjarige gewassen, n.e.g.	0	0
teelt van bloemen	1.165	250
teelt van druiven	1	1
teelt van groenten, meloenen en wortel- en knolgewassen	1.231	1.330
teelt van pit- en steenvruchten	330	287
tuinbouw andere	279	158
totaal	3.710	2.194

Bron: Sociale Fondsen voor de land- en tuinbouw

2.2 Landbouw

Het aantal regulier tewerkgestelden in de landbouwsector ligt veel lager dan in de tuinbouwsector. In de tuinbouw zijn er bijna 6.000 tewerkgestelden, in de landbouw zijn dat er 1.570. Het aantal werkers met Belgische en vreemde nationaliteit ligt ook heel ver uiteen. Het aantal allochtonen bedraagt 214 personen in 2010 of een aandeel van 14% in de totale reguliere tewerkstelling binnen de landbouw. Opvallend is ook dat het aantal Belgen nog toeneemt, terwijl die in de reguliere tewerkstelling in de tuinbouw afneemt ten gunste van buitenlanders.

Figuur 3: evolutie van regulier tewerkgestelden in de landbouwsector, Vlaanderen, 2000-2011 (gemiddelde over de kwartalen)

Bron: Sociale Fondsen voor de land- en tuinbouw
 (*) twee eerste kwartalen.

Leeftijdsprofiel

In Vlaanderen zijn 1.356 Belgen en 214 allochtonen in 2010 regulier tewerkgesteld in de landbouw. Personen tussen 20 en 34 jaar nemen 47% in van het totale aantal arbeidskrachten met vreemde nationaliteit, tegenover 39% bij de Belgische werknemers. 45% van de allochtone tewerkgestelden is tussen 35 en 45 jaar, bij de Belgische werknemers is dat 44%.

Activiteiten

De reguliere tewerkstelling in de landbouwsectoren is beperkt. Belgen zijn vooral actief in gemengde bedrijven, schapen- en geitenfokkerijen, zeugenbedrijven, groenteteelt en legkippenbedrijven. Dat gaat zelden over meer dan 150 werknemers per subsector voor Vlaanderen. De buitenlandse tewerkstelling is met een totaal van 214 werknemers zeer beperkt.

Tabel 2: opdeling van het aantal regulier tewerkgestelden per Nace-activiteit, landbouw, Vlaanderen, 2010

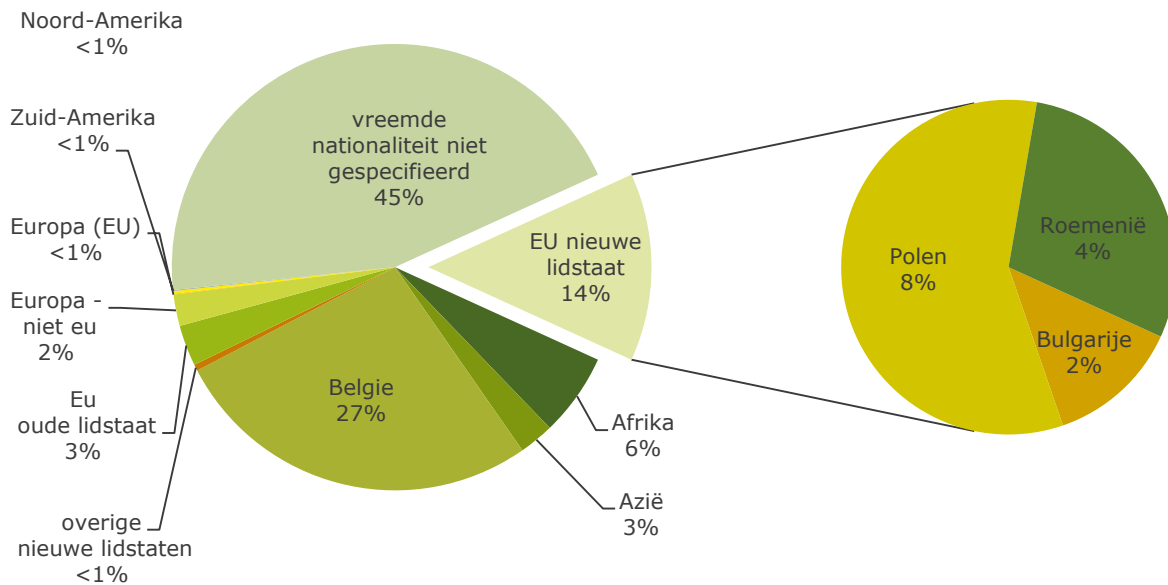
2010	Belgische nationaliteit	vreemde nationaliteit
boomkwekerijen, m.u.v. bosboomkwekerijen	3	0
fokken van melkvee	0	17
fokvarkenshouderijen	141	19
gemengd bedrijf	157	0
teelt van granen, peulgewassen en oliehoudende zaden	1	14
teelt van groenten, meloenen en wortel- en	140	1
pluimveehouderijen, m.u.v. kippenkwekerijen	0	0
kippenkwekerijen	22	16
vervaardiging van veevoeders	83	0
fokken van schapen en geiten	150	23
varkensvetmesterijen	8	3
fokken van andere dieren	22	12
productie van eieren van pluimvee	110	4
fokken van paarden en andere paardachtigen	1	15
fokken van andere runderen en buffels	2	6
landbouw andere	517	85
totaal	1.356	214

Bron: Sociale Fondsen voor de land- en tuinbouw

3. SEIZOENARBEID

Elke seizoenarbeider wordt via de Dimona-aangifte aangemeld. Vaak zijn deze gegevens nog onvolledig. Zo wordt de precieze nationaliteit van de buitenlandse werkkraft in heel wat gevallen niet aangegeven. 27% van alle seizoenarbeiders (land- en tuinbouw) zijn Belgen, alle anderen hebben een buitenlandse nationaliteit. De nieuwe lidstaten zijn een belangrijke groep met 14%, wat zeker een onderschatting is aangezien bij 45% van de vreemde nationaliteiten de nationaliteit niet bekend is. Heel wat Polen en Roemenen komen tijdelijk in ons land werken. De werkloosheid in deze landen ligt vrij hoog terwijl de werknemers een goede technische scholing hebben genoten. De relatief korte afstand en het netto-loonverschil met België zijn ook belangrijke redenen om hier te komen werken. 6% van de seizoenarbeiders zijn Afrikanen en dan vooral arbeiders met de Marokkaanse nationaliteit. De oude EU-lidstaten (3%), Azië (3%), Europese landen die niet tot de EU behoren (2%) en Noord- en Zuid Amerika (<1%) sluiten de rij af.

Figuur 4: aandeel van de seizoentewerkstelling in de land- en tuinbouw, naar herkomst, 2010

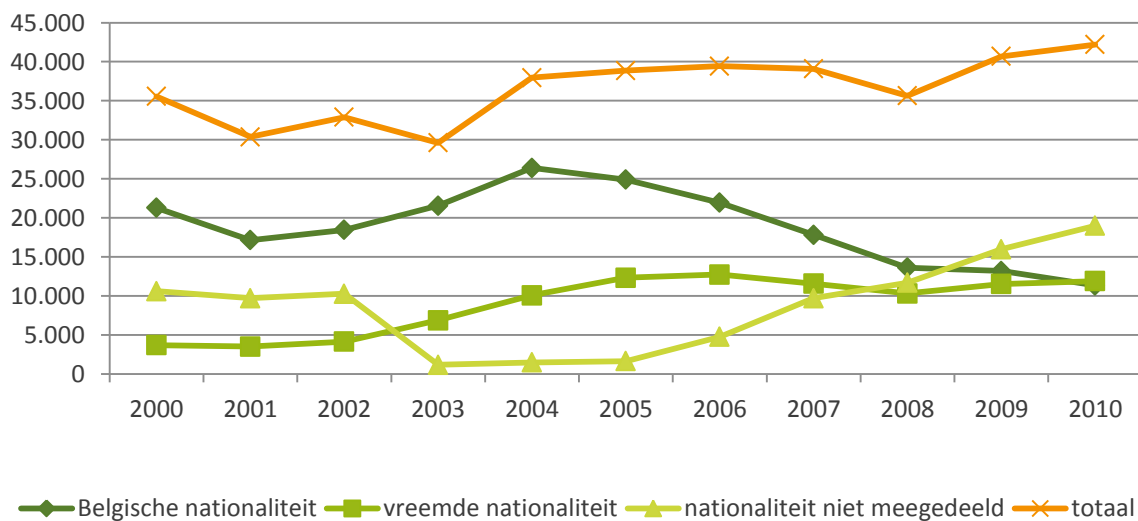

Bron: Sociale Fondsen land- en tuinbouw

3.1 Tuinbouw

In 2010 werden er in Vlaanderen 42.206 unieke werknemers tewerkgesteld als seizoenarbeider in de tuinbouwsector op een totaal van 2.676 unieke Vlaamse bedrijven die aangifte deden. In vijf jaar tijd is het aantal bedrijven dat aangifte deed met 15% gedaald. Het aantal werknemers van vreemde nationaliteit bedraagt 11.888 en het aantal werknemers van Belgische nationaliteit 11.334. Daarnaast zijn er ook bijna 19.000 werknemers van wie de nationaliteit niet aangegeven is. Volgens de Sociale Fondsen gaat het hier overwegend om mensen met vreemde nationaliteit. Tuinbouwers maken gebruik van de mogelijkheid om goedkope en bovendien gemotiveerde werkrachten in te zetten, drukken zo hun kosten en zijn concurrentieel.

Figuur 5: evolutie van het aantal seizoenarbeiders in de tuinbouw, Vlaanderen, 2000-2010

Bron: Sociale Fondsen voor de land- en tuinbouw

Ook hier zijn de nationaliteiten heel uiteenlopend. De grootste groep is ook hier afkomstig uit de nieuwe EU-landen (14%) met name Polen, Roemenië en Bulgarije. De Afrikanen zijn sterker vertegenwoordigd bij de seizoenarbeiders (2.534 werkkrachten) dan bij de regulier tewerkgestelden (geen enkele werkkraft in Vlaanderen, maar wel 53 in Wallonië). Ook veel voorkomende nationaliteiten zijn in aflopende volgorde Turken, Marokkanen en Congolezen. De Belgen nemen een aandeel van 27% van de seizoenarbeiders in, wat erop wijst dat dit in tegenstelling tot de reguliere tewerkstelling vooral een allochtone aangelegenheid is.

Leeftijdsprofiel

Iets meer dan de helft van alle allochtone tewerkgestelden waren in 2010 tussen 20 en 34 jaar. Bij de Belgische seizoenarbeiders is één vierde van hen ouder dan 55 jaar. Bij de Belgen is het aandeel seizoenarbeiders die jonger zijn dan 20 jaar het dubbele van dat bij de allochtonen. Dat heeft ongetwijfeld betrekking op vakantiejobs in de zomerperiode.

Activiteiten

Het is geen verrassing dat allochtone seizoenarbeid in de tuinbouw vooral te vinden is in de fruitteelt. Het totaal aantal aangemelde seizoenarbeiders in de tuinbouw bedraagt 48.283 werkkrachten. Het cijfer is hoger dan de 42.000 hierboven getelde werkkrachten, omdat dezelfde werkkrachten meermaals aangemeld kunnen worden bij het Sociaal Fonds. De uniek getelde werkkrachten kunnen echter niet opgedeeld worden naar leeftijd en Nace-activiteit op basis van de gegevens waarover we beschikken. 44% van alle seizoenarbeiders werkt in de fruitteelt en is van buitenlandse oorsprong. 71% van alle seizoenarbeiders in de fruitteelt is van buitenlandse oorsprong. 69% van de Belgische seizoenarbeid in de tuinbouw vindt eveneens in de fruitteelt plaats. Een andere belangrijke sector is de intensieve groenteteelt, waar bijna 10.000 buitenlandse seizoenarbeiders of 28% van alle buitenlandse seizoenarbeiders actief zijn.

Tabel 3: opdeling van het aantal seizoenarbeiders per Nace-activiteit, tuinbouw, Vlaanderen, 2010

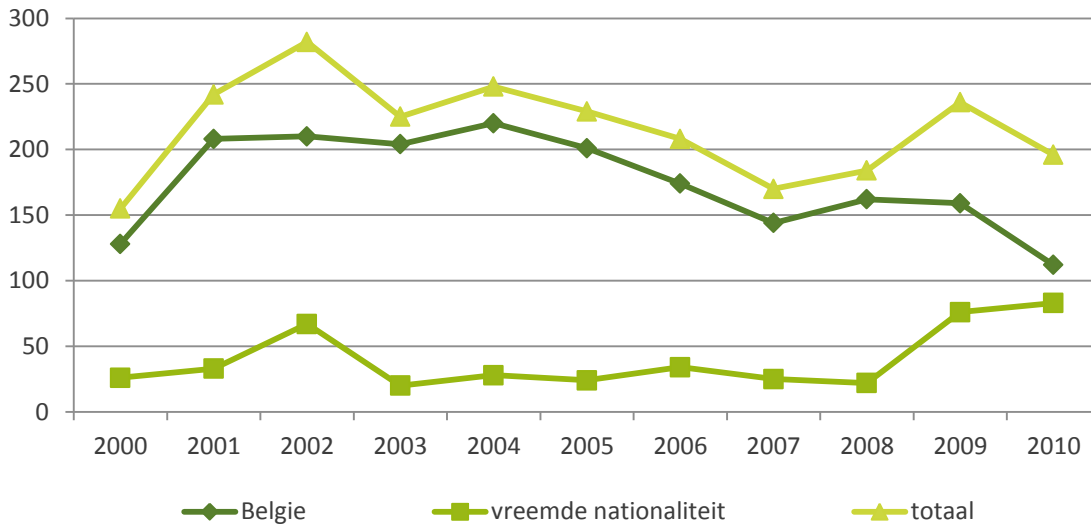
	vreemde nationaliteit	belgische nationaliteit
boomkwekerijen, m.u.v. bosboomkwekerijen	1.251	373
bosbouw	4	3
gemengd bedrijf	32	48
teelt van andere boomvruchten, kleinfruit en noten	931	335
teelt van andere éénjarige gewassen	4	0
teelt van andere meerjarige gewassen	4	1
teelt van bloemen	1.443	978
teelt van druiven	11	7
teelt van groenten, meloenen en wortel- en knolgewassen	9.807	2.004
teelt van pit- en steenvruchten	21.262	8.819
tuinbouw andere	809	157
totaal	35.558	12.725

Bron: Sociale Fondsen voor de land- en tuinbouw

3.2 Landbouw

Seizoenarbeid in de landbouw is eerder zeldzaam. Het aantal seizoenarbeiders ligt beduidend lager dan in de tuinbouw. 52 unieke bedrijven deden aangifte in 2010. Er waren amper 84 unieke personen met vreemde nationaliteit actief. Het aantal personen met de Belgische nationaliteit daalt sinds 2002 van meer dan 250 werknemers tot net iets meer dan 100 werknemers

Figuur 6: evolutie van het aantal unieke seizoenarbeiders in de landbouwsector, Vlaanderen, 2000-2010 (gemiddelde over de kwartalen)

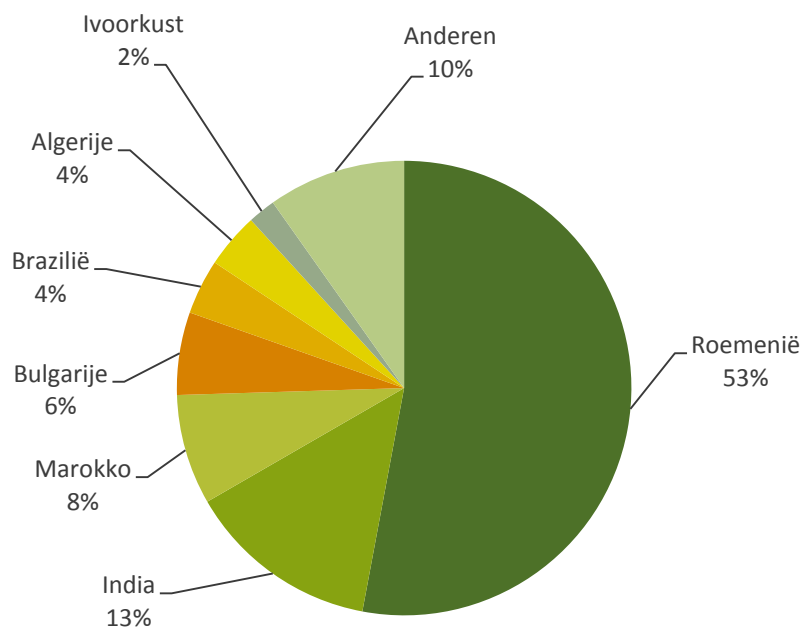
Bron: Sociale Fondsen voor de land- en tuinbouw

4. INBREUKEN BIJ DE TEWERKSTELLING VAN BUITENLANDSE WERKNEMERS

De Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD) werd in 2006 opgericht om illegale arbeid en sociale fraude op te sporen. De controles worden toevertrouwd aan de arrondissementscellen. Het accent van de controles wordt gelegd op het niet aangeven van tewerkstelling door de werkgever en op het niet beschikken over een arbeidskaart door de werknemer.

Het aantal illegaal tewerkgestelden in de land- en tuinbouw loopt terug van 115 vaststellingen van inbreuk door de SIOD tot 51 vaststellingen in 2010. Dat is 2% van het totaal aantal vastgestelde inbreuken in alle sectoren. De grootste groep illegaal tewerkgestelden zijn Roemenen (53%) gevolgd door Indiërs (13%), Marokkanen (8%) en Bulgaren (6%). In de periode 2007-2010 loopt het aantal illegaal tewerkgestelde Polen sterk terug. Gezien het blijvend groot aandeel Polen in de land- en tuinbouw is deze daling mogelijk het gevolg van een beter inzicht in de te volgen procedure om in orde te zijn met de sociale wetgeving. De SIOD deelde mee dat de "sector" niet geheel betrouwbaar was ingevuld.

Figuur 7: aandeel van het illegaal tewerkgestelde werknemers, per nationaliteit, 2010

Bron: SIOD

5. DE ARBEIDSMARKTPOSITIE VAN ALLOCHTONE WERKNEMERS

Via de Kruispuntbank Sociale Zekerheid is het mogelijk om een idee te krijgen van het belang van de allochtone tewerkstelling tegenover de totale tewerkstelling in alle sectoren. Deze gegevens komen uit de kwartaalaangiftes die elk bedrijf doorgeeft aan de RSZ. Het aandeel allochtonen in de sectoren land- en tuinbouw is goed voor 0,74% van de totale tewerkstelling van allochtonen in alle economische sectoren. De primaire sector is een belangrijke werkgever voor Oost-Europeanen (10% van alle tewerkgestelde Oost-Europeanen), Marokkanen (9%) en Turken (7%). Vooral Turkse vrouwen gaan vaak in de land- en tuinbouw werken (14%), terwijl dat bij Marokkanen en Oost-Europeanen vooral mannen zijn (resp. 12% en 13%). In vergelijking met de cijfers uit de studie "Tewerkstelling van allochtonen in de land- en tuinbouw" (gebaseerd op het vierde kwartaal 2002), uitgevoerd door AMS in samenwerking met HIVA en KU Leuven is er aan het algemeen beeld niet veel veranderd. Grote verschillen zijn merkbaar in het aandeel Marokkaanse vrouwen, dat afneemt van 5,2% naar 1,4% en een stijgend aandeel Oost-Europeanen (van 4% naar 10%).

Tabel 4: procentueel aandeel loontrekkenden actief in de primaire sector ten opzichte van alle sectoren, verdeeld naar geslacht en herkomst, vierde kwartaalaangifte 2009

herkomst	man	vrouw	totaal
Oost-Europa	13,27%	6,71%	9,75%
Marokko	11,57%	1,38%	8,85%
Turkije	4,47%	14,22%	6,65%
Overige Afrikaanse landen	7,01%	3,20%	5,59%
Andere-onbepaald	7,20%	1,29%	5,48%
Aziatische landen	6,12%	4,55%	5,39%
Zuid-EU	4,58%	3,70%	4,22%
Andere Europese landen	2,50%	0,78%	1,74%
Zuid- en Midden-Amerika	2,47%	1,05%	1,63%
Congo-Kinshasa Burundi Rwanda	3,07%	0,13%	1,49%
Noord-EU	1,06%	0,50%	0,84%
Buurlanden	1,03%	0,53%	0,80%
Noord-Amerika en Oceanië	0,19%	0,00%	0,12%
Totaal	0,96%	0,50%	0,74%

Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid

Buitenlandse werknemers die in België tewerkgesteld willen worden als loontrekkende hebben een arbeidskaart nodig. Die voorwaarde geldt niet voor de lidstaten van de Europese Economische Ruimte¹ en voor Zwitserse onderdanen. Er is één uitzondering: indien burgers uit de nieuwe EU-lidstaten tewerkgesteld worden in een knelpuntberoep, moeten ze eveneens een arbeidskaart B aanvragen.

¹ De EER omvat de EU-lidstaten + Liechtenstein + Noorwegen + IJsland

De tuinbouwsector is de belangrijkste sector waarvoor arbeidskaarten aangevraagd worden, met 8.154 verleende arbeidskaarten B of 73% van alle verleende arbeidskaarten in dat jaar. Daarvan zijn er 6.179 voor seizoens- en gelegenhedswerk. Arbeidskaarten B geven buitenlanders de toelating om tewerkgesteld te worden bij één welbepaalde werkgever. Er kunnen verschillende arbeidskaarten toegekend worden aan eenzelfde werkkraacht. De dienst arbeidsbemiddeling spreekt over een opvallende stijging aan arbeidskaarten B voor tewerkstelling in de land- en tuinbouw die losstaat van seizoenarbeid, wat duidt op een verhoging van aanwervingen van allochtonen onder een "volwaardig" contract.

6. MEER INFORMATIE

De afbakening van de land- en tuinbouwsector valt in dit rapport samen met de paritaire comités 144 (landbouw) en 145 (tuinbouw) voor de gegevens afkomstig uit de kruispuntbank Sociale Zekerheid en van de Sociale Fondsen voor land- en tuinbouw. Het onderhouden van begraafplaatsen, gemeentelijke en stadsparken, paardenmaneges enz. vallen eveneens onder hetzelfde paritair comité. Dat betekent dat ook deze niet-landbouwactiviteiten in de cijfers opgenomen zijn.

Meer uitleg over de achterliggende methodologie is terug te vinden in de publicatie "De tewerkstelling van allochtonen in de land- en tuinbouw : een kwantitatieve en kwalitatieve beschrijving van de huidige situatie" uit 2010 en uitgevoerd door HIVA en KU Leuven.

Andere geraadpleegde bronnen:

- *Kruispuntendatabank van de Sociale Zekerheid*, www.ksz-bcss.fgov.be
- Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD), www.siod.belgie.be
- Sociale Fondsen voor Land- en Tuinbouw
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsmigratie, <http://www.werk.be/online-diensten/werknemers-buitenlandse-nationaliteit>